

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 17 maj 2023*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2011/83/EU – Artikel 14.4 a i och 14.5 – Ångerrätt vid avtal utan för fasta affärslokaler – Den berörda näringsidkarens informationsskyldighet – Näringsidkarens underlåtenhet att informera konsumenten – Konsumentens skyldigheter vid frånträde – Frånträde efter avtalets fullgörande – Följder”

I mål C-97/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Essen (Regionala domstolen i Essen, Tyskland) genom beslut av den 27 december 2021, som inkom till domstolen den 10 februari 2022, i målet

DC

mot

HJ

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden M. Safjan samt domarna N. Piçarra (referent) och N. Jääskinen,

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- DC, genom M. Höffken, Rechtsanwalt,
- Europeiska kommissionen, genom B.-R. Killmann och I. Rubene, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: tyska.

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 14.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 2011, s. 64).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan DC och HJ angående betalning för den tjänst som HJ, i enlighet med ett avtal utanför fasta affärslokaler, har tillhandahållits av ett företag som överlåtit sina rättigheter enligt avtalet till DC.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skälen 4, 5, 7, 21 och 57 i direktiv 2011/83 anges följande:
  - ”(4) ... En harmonisering av vissa aspekter av distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler krävs för att främja en verklig inre marknad för konsumenter med en god balans mellan en hög konsumentskyddsnivå och konkurrenskraftiga företag ...
  - (5) ... En fullständig harmonisering av vissa bestämmelser om konsumentinformation och ångerrätt i distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler kommer därför att bidra till en hög konsumentskyddsnivå och till att den inre marknaden fungerar bättre i förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter.
  - ...
  - (7) En fullständig harmonisering av vissa huvudaspekter i lagstiftningen bör leda till betydligt större rättssäkerhet för både konsumenter och näringsidkare. ...
  - ...
  - (21) Ett avtal utanför fasta affärslokaler bör definieras som ett avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument som samtidigt är fysiskt närvarande, på ett annat ställe än i näringsidkarens fasta affärslokaler, t.ex. i konsumentens bostad eller på dennes arbetsplats. Utanför fasta affärslokaler kan konsumenten stå under potentiellt psykologiskt tryck eller kan ställas inför ett överraskningsmoment, oavsett om konsumenten har beställt besöket av näringsidkaren eller inte. ...
  - ...
  - (57) Medlemsstaterna måste fastställa påföljder vid överträdelser av detta direktiv och se till att de verkställs. Påföljderna bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

4 Artikel 1 i direktivet, med rubriken ”Syfte”, har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att åstadkomma ett konsumentskydd på hög nivå och därigenom bidra till att den inre marknaden fungerar korrekt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar och andra författningar avseende avtal som ingåtts mellan konsumenter och näringsidkare.”

5 Artikel 2 leden 1, 2, 6 och 8 i direktivet innehåller följande definitioner:

”1) *konsument*: varje fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv agerar för ändamål som faller utanför den egna närings- eller yrkesverksamheten.

2) *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägdd eller privatägdd, som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning.

...

6) *tjänsteavtal*: varje avtal som inte är ett köpeavtal, där näringsidkaren tillhandahåller eller åtar sig att tillhandahålla en tjänst till konsumenten och där konsumenten betalar eller åtar sig att betala priset för denna.

...

8) *avtal utanför fasta affärslokaler*: varje avtal mellan näringsidkaren och konsumenten
a) som ingås då näringsidkaren och konsumenten samtidigt är fysiskt närvarande, på en plats som inte är näringsidkarens affärslokaler,

...”

6 Artikel 4 i samma direktiv, med rubriken ”Harmoniseringsnivå”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får inte i sin nationella lagstiftning behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i detta direktiv, inklusive strängare eller mindre stränga bestämmelser som ger en annan konsumentskyddsnivå om inget annat anges i detta direktiv.”

7 Artikel 6 i direktiv 2011/83 har rubriken ”Informationskrav vid distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler”. I punkt 1 föreskrivs följande:

”Innan konsumenten blir bunden av ett distansavtal eller ett avtal utanför fasta affärslokaler eller ett motsvarande erbjudande ska näringsidkaren klart och tydligt ge konsumenten information om följande:

...

h) Om konsumenten har en ångerrätt, villkoren, tidsfristen och förfarandena för att utöva den, i enlighet med artikel 11.1, samt standardblanketten för utövande av ångerrätten enligt bilaga I B.

...

j) Meddelande om att konsumenten, om denne utövar ångerrätt efter att ha gjort en begäran [om att tjänsten ska inledas under ångerfristen], är skyldig att ersätta näringsidkaren för rimliga kostnader enligt artikel 14.3.

...”

8 Artikel 9 i samma direktiv har rubriken ”Ångerrätt”. I punkt 1 föreskrivs följande:

”Utom i de fall då de undantag som avses i artikel 16 är tillämpliga, ska konsumenten ha rätt att inom 14 dagar frånträda ett distansavtal eller avtal utanför fasta affärslokaler utan att behöva ange några skäl och utan några andra kostnader än de som anges i artiklarna 13.2 och 14.”

9 Artikel 10 i direktivet har rubriken ”Utelämnande av information om ångerrätten”. I punkt 1 i artikeln föreskrivs följande:

”Om näringsidkaren i strid med artikel 6.1 h inte har informerat konsumenten om ångerrätten ska ångerfristen löpa ut 12 månader efter utgången av den ursprungliga ångerfristen, fastställd i enlighet med artikel 9.2.”

10 I artikel 14 i samma direktiv, med rubriken ”Konsumentens skyldigheter vid frånträde av avtal”, föreskrivs följande i punkterna 3–5:

”3. I de fall en konsument utövar sin ångerrätt efter att ha lämnat in en begäran i enlighet med [artikel] 7.3 ... ska konsumenten betala näringsidkaren ett belopp som står i proportion till omfattningen av de tjänster som tillhandahållits, fram till dess att konsumenten underrättar näringsidkaren om att han utövar sin ångerrätt, jämfört med samtliga prestationer som föreskrivs i avtalet. ...

4. Konsumenten ska inte stå för några kostnader för

- a) delvis eller helt utförda tjänster under den tid ångerfristen löper, ... om
  - i) näringsidkaren inte gett sådan information som avses i artikel 6.1 h eller j ...

...

5. Med undantag för vad som föreskrivs i artikel 13.2 och i denna artikel ska konsumenten inte ådra sig något ansvar till följd av utövandet av sin ångerrätt.”

Tysk rätt

11 357 § Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad civillagen), har rubriken ”Rättsföljder av uppsägning av avtal som har ingåtts utanför affärslokaler och på distans, med undantag för avtal om finansiella tjänster”. I dess punkt 8 föreskrivs följande:

”Om konsumenten frånträder ett avtal om tillhandahållande av tjänster ... ska konsumenten betala en nyttjandeersättning för den tjänst som tillhandahållits fram till dess att ångerrätten utövades, om konsumenten uttryckligen har krävt att näringsidkaren ska börja tillhandahålla tjänsten före utgången av ångerfristen. Den rättighet som följer av den första meningen föreligger endast om näringsidkaren har informerat konsumenten i vederbörlig ordning i enlighet med artikel 246a ... i [Einführungsgesetz

zum Bürgerlichen Gesetzbuche (lagen om införande av civillagen) av den 21 september 1994 (BGB1. 1994 I, s. 2494, och rättelse BGB1. 1997 I, s. 1061), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad lagen om införande av civillagen)] ...”

- 12 Artikel 246a i lagen om införande av civillagen har rubriken ”Informationskrav i samband med avtal utanför fasta affärslokaler och distansavtal, med undantag för avtal om finansiella tjänster”. 1 § har rubriken ”Informationsskyldighet”. I punkt 2 första meningen leden 1–3 föreskrivs följande:

”Om konsumenten har ångerrätt ... är den berörda näringsidkaren skyldig att informera konsumenten om följande:

1. Villkoren, tidsfristen och förfarandet för att utöva ångerrätten enligt 355 § punkt 1 civillagen samt om standardblanketten för utövande av ångerrätten i bilaga 2,

...

3. Konsumentens skyldighet att vid ett avtal om tillhandahållande av tjänster ... utge skälig ersättning enligt 357 § punkt 8 civillagen till näringsidkaren för den tjänst som näringsidkaren tillhandahållit om konsumenten utövar ångerrätten trots att han eller hon på uppmaning av näringsidkaren uttryckligen har begärt att näringsidkaren ska börja tillhandahålla tjänsten innan ångerfristen har löpt ut.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 13 Den 6 oktober 2020 ingick HJ ett muntligt avtal med ett företag om renovering av elinstallationen i sitt hus, utan att detta företag hade informerat HJ om hans ångerrätt i enlighet med artikel 246a i lagen om införande av civillagen i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet.
- 14 Efter att ha fullgjort detta avtal lämnade företaget den 21 december 2020 in den motsvarande fakturan till HJ, vilken HJ inte betalade.
- 15 Den 15 mars 2021 överlät samma företag sina rättigheter enligt nämnda avtal till DC.
- 16 Efter att HJ den 17 mars 2021 hade meddelat att han frånträdde avtalet, väckte DC talan vid Landgericht Essen (Regionala domstolen i Essen, Tyskland), som är hänskjutande domstol i målet, och yrkade betalning för den tjänst som tillhandahållits HJ. DC har gjort gällande att det överlåtande företaget, trots att HJ frånträtt avtalet, har rätt till denna betalning, även om villkoren för detta i 357 § punkt 8 civillagen inte är uppfyllda. Att utesluta en sådan rätt på grund av ett åsidosättande av den informationsskyldighet som åligger den berörda näringsidkaren skulle utgöra en oproportionerlig påföljd i strid med skäl 57 i direktiv 2011/83.
- 17 HJ har för sin del gjort gällande att DC, eftersom det överlåtande företaget har underlåtit att upplysa honom om hans ångerrätt, inte har någon rätt till betalning för den tjänst som tillhandahållits i enlighet med det avtal som är aktuellt i det nationella målet.

- 18 Den hänskjutande domstolen anser att utgången i det nationella målet beror på hur artikel 14.5 i direktiv 2011/83 ska tolkas. Den hänskjutande domstolen har medgett att en konsument, enligt de bestämmelser i civillagen som antagits för att införliva nämnda direktiv, inte är skyldig att betala någon kostnad för den tjänst som tillhandahållits före ångerfristens utgång, när den berörda näringsidkaren har underlåtit att informera konsumenten om ångerrätten.
- 19 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida artikel 14.5 innebär att näringsidkaren inte har någon rätt till ersättning, även om konsumenten inte har utövat sin ångerrätt förrän efter det att ett avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler har fullgjorts och således har gjort en kapitalvinst, i strid med principen om förbud mot obehörig vinst, vilken EU-domstolen har slagit fast som en allmän unionsrättslig princip.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Landgericht Essen (Regionala domstolen i Essen) att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 14.5 i [direktiv 2011/83] tolkas så, att den, i en situation där beställaren ingår ett entreprenadkontrakt utanför fasta affärslokaler och därefter frånträder sin viljeförklaring om ingående av avtalet först efter det att näringsidkaren redan har tillhandahållit tjänsten (i sin helhet), innebär att näringsidkaren varken har rätt till ersättning för tjänstens värde eller ersättning enligt reglerna om obehörig vinst, även när villkoren för värdeersättning enligt bestämmelserna om rättsföljderna av att ångerrätten utövas visserligen inte är uppfyllda, men beställaren erhållit en förmögenhetsökning, det vill säga har gjort en vinst?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 14.5 i direktiv 2011/83 ska tolkas så, att en konsument inte är skyldig att betala för tjänster som tillhandahållits enligt ett avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, när den berörda näringsidkaren inte har gett konsumenten den information som avses i artikel 14.4 a i) i direktivet och när konsumenten har utövat sin ångerrätt efter det att avtalet har fullgjorts.
- 22 Det ska inledningsvis påpekas att den hänskjutande domstolen, genom en skrivelse av den 29 september 2022, som inkom till domstolen den 13 oktober 2022, och efter att ha tagit del av de tvivel som Europeiska kommissionen hade framfört i sina skriftliga yttranden avseende arten av det i det nationella målet aktuella avtalet som ingåtts utanför fasta affärslokaler, preciserade att nämnda avtal ska anses vara ett tjänsteavtal i den mening som avses i artikel 2 led 6 i direktiv 2011/83.
- 23 Efter detta klagande ska det erinras om att en konsument, som utövar sin ångerrätt med avseende på ett avtal utanför fasta affärslokaler i den mening som avses i artikel 2 led 8 i direktiv 2011/83, jämförd med artikel 2 leden 1 och 2, enligt artikel 14.5 i direktivet inte ska ådra sig något ansvar till följd därav, såvida inte annat följer av artikel 13.2 eller artikel 14 i direktivet.
- 24 Bland de sistnämnda bestämmelserna återfinns artikel 14.3 i direktiv 2011/83. Enligt denna artikel ska en konsument, som utövar sin ångerrätt efter att ha begärt att den berörda näringsidkaren ska fullgöra ett avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, under den ångerfrist på 14 dagar som föreskrivs i artikel 9 i direktivet, betala näringsidkaren ett belopp, beräknat

utifrån det totala pris som överenskommits i avtalet, som står i proportion till det som har tillhandahållits fram till dess att näringsidkaren informerats om att konsumenten utövar sin ångerrätt i förhållande till samtliga tjänster som föreskrivs i avtalet.

- 25 Artikel 14.3 ska emellertid läsas tillsammans med artikel 14.4 a i) i direktiv 2011/83. Härav följer att om den berörda näringsidkaren har underlåtit att, innan konsumenten har ingått ett avtal utanför fasta affärslokaler, till denne lämna den information som avses i artikel 6.1 h eller j i nämnda direktiv om dels villkoren, tidsfristen och förfarandena för att utöva ångerrätten, dels skyldigheten att betala det belopp som avses i artikel 14.3, är konsumenten inte skyldig att betala någon kostnad för de tjänster som helt eller delvis tillhandahållits under ångerfristen. Dessutom medför underlåtenheten att lämna den information som avses i artikel 6.1 h, i enlighet med artikel 10.1 i nämnda direktiv, att den ursprungliga ångerfristen förlängs med 12 månader från och med dess utgång.
- 26 Den ångerrätt som nämns i artikel 14.5 i direktiv 2011/83 syftar till att skydda konsumenten i den särskilda situation där konsumenten ingår ett avtal utanför fasta affärslokaler. I en sådan situation kan konsumenten, såsom anges i skäl 21 i direktivet, utsättas för ett potentiellt psykologiskt tryck eller ställas inför ett överraskningsmoment, oavsett om konsumenten har beställt besöket av den berörda näringsidkaren eller inte. Den information om ångerrätt som ges före avtalets ingående är således av grundläggande betydelse för konsumenten och gör det möjligt för denne att fatta ett välgrundat beslut om huruvida avtalet ska ingås eller inte (se, analogt, dom av den 23 januari 2019, Walbusch Walter Busch, C-430/17, EU:C:2019:47, punkterna 45 och 46).
- 27 Av detta följer att konsumenten är befriad från all skyldighet att betala priset för den tjänst som tillhandahållits av näringsidkaren under ångerfristen om den berörda näringsidkaren, innan ingåendet av ett avtal utanför fasta affärslokaler, i den mening som avses i artikel 2 led 8 i direktiv 2011/83, underlåter att ge konsumenten den information som avses i artikel 6.1 h eller j i direktivet, och konsumenten utövar sin ångerrätt enligt artikel 14.4 a i och 14.5 i samma direktiv.
- 28 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida den kapitalvinst som konsumenten därigenom gör strider mot principen om förbud mot obehörig vinst.
- 29 Det ska i detta hänseende erinras om att syftet med direktiv 2011/83 är att, i enlighet med dess artikel 1, säkerställa en hög konsumentskyddsnivå i enlighet med artikel 169 FEUF och artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juli 2019, Amazon EU, C-649/17, EU:C:2019:576, punkt 39).
- 30 För att uppnå detta mål föreskrivs i direktivet, såsom framgår av skälen 4, 5 och 7, en fullständig harmonisering av vissa huvudaspekter av avtal som ingås mellan näringsidkare och konsumenter (dom av den 13 september 2018, Starman, C-332/17, EU:C:2018:721, punkt 27). I detta sammanhang föreskrivs i artikel 4 i direktivet att medlemsstaterna ska avstå från att i sin nationella lagstiftning behålla eller införa bestämmelser som avviker från den konsumentskyddsnivå som föreskrivs i direktivet, såvida inget annat föreskrivs däri.
- 31 Det mål som fastställs i direktiv 2011/83 skulle emellertid äventyras om artikel 14.5 i direktivet tolkades så, att den gör det möjligt att underlåta att tillämpa de klara bestämmelserna i artikel 9.1 och artikel 14.4 a i) i direktivet, så att en konsument, efter att ha frånträtt ett tjänsteavtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, skulle kunna ådra sig kostnader som inte uttryckligen föreskrivs i direktivet.

- 32 Denna lösning är förenlig med den grundläggande betydelse som förhandsinformation om ångerrätten vad gäller avtal som ingås utanför fasta affärslokaler tillerkänns i direktiv 2011/83, vilken det erinrats om i punkt 26 ovan. Om den berörda näringsidkaren har underlåtit att lämna sådan information till en konsument, ska näringsidkaren således bära sina kostnader för fullgörandet av det tjänsteavtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler under den ångerfrist som konsumenten har enligt artikel 9.1 i direktivet. Under dessa omständigheter kan DC inte vinna framgång med sitt argument om att påföljder ska vara proportionerliga, vilket anges i skäl 57 i direktivet, för att undvika sådana kostnader.
- 33 Slutligen påverkar dessa slutsatser inte den möjlighet som DC eventuellt har enligt nationell rätt, i den mån DC inte kan hållas ansvarig för att inte ha informerat HJ om hans rätt att frånträda det avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, att väcka regresstalan mot den näringsidkare som överlåtit sina rättigheter enligt avtalet till DC under sådana omständigheter (se, analogt, dom av den 17 oktober 2019, Comida paralela 12, C-579/18, EU:C:2019:875, punkt 44).
- 34 Av det ovan anförda följer att frågan ska besvaras så att artikel 14.4 a i och 14.5 i direktiv 2011/83 ska tolkas så, att en konsument inte är skyldig att betala för tjänster som tillhandahållits enligt ett avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, när den berörda näringsidkaren inte har gett konsumenten den information som avses i artikel 14.4 a i) i direktivet och konsumenten har utövat sin ångerrätt efter det att avtalet har fullgjorts.

Rättegångskostnader

- 35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

Artikel 14.4 a i och artikel 14.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG

ska tolkas så,

att en konsument inte är skyldig att betala för tjänster som tillhandahållits enligt ett avtal som ingåtts utanför fasta affärslokaler, när den berörda näringsidkaren inte har gett konsumenten den information som avses i artikel 14.4 a i) i direktivet och konsumenten har utövat sin ångerrätt efter det att avtalet har fullgjorts.

Underskrifter